
Recenzovaný článek

Je Turecko připraveno na válku se Sýrií?

Is Turkey Ready for a War with Syria?

Vladimír Bízik, Zdeněk Kříž

Abstrakt: Tento článek odpovídá na otázku, zda je Turecko připraveno vstoupit do otevřeného vojenského konfliktu se Sýrií Bašára al-Asada. Text vychází z adaptace Clausewitzova předpokladu, že pro vítězné vedení války musí stát disponovat třemi zdroji: vlastními bojovými silami, podporou obyvatelstva a podporou spojenců. Turecko vykazuje slabiny ve vojenské doméně, zejména v oblasti letectva a protivzdušné obrany a není jisté, že by bylo schopné ovládnout vzdušný prostor v konfliktní oblasti. Turecké obyvatelstvo si vleklý zahraniční konflikt dlouhodobě nepřeje. Země je navzdory mnoha neshodám pevně zakotvena v NATO a její strategické zájmy se neliší od zájmů svých strategických spojenců. Turecko si rovněž nemůže dovolit dostat se do přímého konfliktu s Ruskem. Text uzavírá, že Turecko si vstup do otevřeného ozbrojeného konfliktu nemůže dovolit politicky ani vojensky.

Abstract: This article examines whether Turkey is ready for a full-scale military conflict with Bashar Al-Assad's Syria. It draws from an adaptation of Clausewitz's concept of three resources that a state must possess to be able to win a war: the fighting forces proper, popular support, and its allies. Turkey is at a significant disadvantage when it comes to its air force and air defense capabilities. Should a major confrontation erupt, Turkey would not be guaranteed to be able to control the relevant air space. Turkish citizens do not favor seeing their country in a foreign quagmire. Despite myriad differences, Turkey it is still deeply embedded within NATO, and its strategic interests do not differ from those of its strategic allies. Turkey also cannot afford to risk an open military conflict with Russia. The article concludes that Turkey is politically and militarily not capable of fighting a full-scale war in Syria.

Klíčová slova: Sýrie; Rusko; Erdoğan; Putin; Asad; Clausewitz; letectvo; podpora obyvatelstva.

Key words: Syria; Russia; Erdoğan; Putin; Assad; Clausewitz; Air Force, Public Support.

ÚVOD A KONCEPTUÁLNÍ RÁMEC

Připravenost Turecka na vedení války je v kontextu eskalace konfliktu v Sýrii na přelomu února a března 2020 nesporně relevantním tématem. Koncept připravenosti země na vedení války je implicitně obsažen v klíčových dílech vojenských teoretiků. Obsahuje jej již nadčasové dílo Carla von Clausewitze *O válce*, kde autor zmiňuje síly, kterými musí stát disponovat, aby mohl vstoupit do války a vyhrát ji. Clausewitz uvádí: „Tyto síly jsou; *vlastní, bezprostřední bojové síly, země se svým povrchem a obyvatelstvem, a spojenci.*“¹ Důležitý je poznatek, že válku nevede jen stát, ale celá společnost jako taková.² Jak si všímá Colin Gray, v moderním kontextu demokratických států je naprosto zásadní role veřejného mínění.³ Je zejména důležité, aby obyvatelstvo země považovalo předmět sporu, o který se má válka vést, za niterně svůj. Jak rozpoznal již Sun-c', země je připravena na válku, pokud jsou vojáci státu ochotni v ní bojovat a umírat a obyvatelstvo přinášet oběti.⁴

Po nastínění kontextu motivace jednotlivých aktérů syrské krize ve druhé kapitole bude pozornost věnována rozboru turecké armády (kapitola 3). Postojům turecké společnosti ke krizi v Sýrii se bude věnovat kapitola 4. Studium Clausewitze a vojenské historie ukazuje, že zajistit si spolehlivé spojení pro případ války, kteří poskytnou dodatečné vojenské kapacity, ekonomickou pomoc nebo alespoň podporu politickou, je klíčovým faktorem v připravenosti země na válku. Proto je třeba věnovat pozornost vztahům Turecka se svými spojenci a partnery, což činí kapitola 5.

Článek dochází k závěru, že eskalace ozbrojeného konfliktu s Asadovou Sýrií ze strany Erdoğanova Turecka by byla iracionální. Žádnou ze tří sil, které Clausewitz považuje za klíčové pro vítěznou válku Turecko v dostatečné míře nedisponuje. Turecké ozbrojené síly, zejména letectvo, nejsou ve stavu, který by přinesl rychlé vítězství, pokud by syrské vládní síly podpořilo Rusko. Obyvatelstvo Turecka není přímému vojenskému zapojení také jednoznačně nakloněno. V neposlední řadě, Turecko nemá podporu spojenců pro své angažmá v konfliktu. Pokud by se Turecko v Sýrii dostalo do otevřené vleklé války, byl by to důsledek iracionálního rozhodnutí a takováto situace by mohla ohrozit mocenské pozice Erdoğanova a oslabit Turecko jako celek.

1 CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce*. Překladatel Zbyněk SEKAL. Praha: Academia, 2008, s. 28.

2 GRAY, Colin S. *Fighting Talk: Forty Maxims on War, Peace, and Strategy Paperback*. Westport, CT: Praeger Security International, 2007, s. 24–27.

3 GRAY, Colin S. *War, Peace, and International Relations: An Introduction to Strategic History*. London: Routledge, 2008, s. 8.

4 HANDEL, Michael I. *Masters of War: Classical Strategic Thought* [online]. Hoboken: Taylor and Francis, 2012, s. 90 [cit. 09. 07. 2020]. Dostupné z: <http://public.eblib.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=254399>

1 KONTEXT KONFLIKTU A MOTIVACE AKTÉRŮ

Motivace Turecka pro angažmá v konfliktu je mnohovrstvá. Bezprostřední příčinou tureckého jednání jsou bezpečnostní důsledky konfliktu v podobě zhruba 3,7 miliónu uprchlíků, kteří našli útočiště v Turecku. Náklady na jejich podporu se odhadují na zhruba 20 mld. euro.⁵ Nedávná syrská ofenzíva v Idlibu (2019/2020) vytvořila dalších 700 000–900 000 uprchlíků, o kterých lze důvodně přepokládat, že budou hledat útočiště v Turecku.⁶ Pro syrský režim jde jednu z posledních významných oblastí, které nezískal zpět pod vlastní kontrolu. Druhou vrstvou je nezáměr Turecka na tom, aby se v Sýrii vytvořily podmínky pro vznik jakéhokoli útvaru, který by mohl posloužit jako zárodek budoucího kurdského státu. A za třetí, v hloubi motivace režimu Recep Tayyipa Erdoğanů může hrát roli i touha získat zpět maximum z «dědictví» Osmanské říše, kam Sýrie dlouhá staletí patřila.⁷ Synergickým efektem těchto motivací je fakt, že Turecko není v současnosti nijak zainteresováno na přežití Asadova režimu.⁸

Ruská motivace spočívá v dlouhodobé podpoře svého spojence poskytujícího vojenské základny v regionu, jež sahá daleko do období studené války. Podpora Asada umožňuje vytvářet Vladimírovi Putinovi na domácí scéně před ruskou veřejností dojem, že Rusko je nadále globální velmoc se schopností projektovat moc. Dále je pro Rusko rozhodně výhodnější vést boj s radikálními islámskými skupinami na syrské než na ruské půdě. V neposlední řadě slouží Sýrie jako testovací polygon pro ruské zbraňové systémy.

Pokud chceme porozumět kontextu eskalace na přelomu února a března 2020, je třeba uvést, Turecko varovalo Sýrii před snahou získat zpět pod svou kontrolu Idlib. V průběhu syrské ofenzívy v oblasti se Turky podporovaní povstalci pokoušeli sestřelit ruské a syrské bojové letouny. Pravděpodobně jako odvetu zaútočila syrská nebo ruská (případně obojí) bojová letadla na velitelské stanoviště v Idlibu a turecký konvoj.⁹ Po smrti 34 tureckých vojáků 27. února 2020, kdy hrozilo, že se syrskému režimu podaří ovládnout provincii Idlib, zahájilo Turecko na začátku března 2020 v regionu energický protiútok. Ten vzal syrským silám a Rusku naději, že provincii v dohledné době ovládnou, pokud bude Turecko ochotné bojovat. Proto proběhlo 5. března 2020 jednání v Moskvě mezi

5 SÖNMEZ, Mustafa. Mystery surrounds Turkey's \$ 40 billion refugee bill. In: *Al-Monitor* [online]. 2. 11. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/10/turkey-syria-40-billion-refugee-bill-calls-for-explanation.html>

6 GALL, Carlotta. Turkey Launches Deadly Airstrikes Against Syrian Forces. In: *The New York Times* [online]. 3. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/02/03/world/middleeast/turkey-syria-idlib.html>

7 DANFORTH, Nick. Turkey's New Maps Are Reclaiming the Ottoman Empire. In: *Foreign Policy* [online]. 23. 10. 2016 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2016/10/23/turkeys-religious-nationalists-want-ottoman-borders-iraq-erdogan/>

8 HUGHES, Lindsay. *Russia and Turkey in Syria: The Erosion of the Friendship? (Strategic Analysis Paper)*. Future Directions International, 2020.

9 TISDALL, Simon. Erdoğan is reaping what he sowed: Turkey is on the brink of disaster in Syria. In: *The Guardian* [online]. 2. 3. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/mar/02/erdogan-turkey-syria-assad>

Putinem a Erdoğanem, na jehož základě bylo v provincii Idlib uzavřeno další příměří. Protože jak Rusko, tak Turecko dlouhodobě chápou koncept příměří především jako období operační přestávky mezi bojovou činností, není vyloučeno, že dříve či později bude nějakou stranou konfliktu (případně oběma) příměří porušeno a válka se znovu rozhoří v plné intenzitě. Ostatně obyvatelé Idlibu dle dostupných dat příliš nevěří tomu, že by příměří opravdu vydrželo.¹⁰

2 STAV TURECKÉ ARMÁDY

Turecká armáda dlouho hrála ve společnosti mnohem významnější roli, než je v demokracii obvyklé, neboť byla podle ústavy garantem sekularismu v Turecku a strážcem prozápadní orientace země. V zemi provedla čtyři vojenské převraty (1960, 1971, 1980 a 1997), které se vymezovaly proti nárůstu moci politického islámu.¹¹ Proto také Erdoğan od svého příchodu k moci usiloval o omezení jejího vlivu ve společnosti, což se mu zdařilo již před pokusem o vojenský převrat roku 2016. Omezeny byly pravomoci Národní bezpečnostní rady a jak ústava, tak dílčí zákony byly revidovány takovým způsobem, aby nebylo možné dovodit aktivní roli armády ve věcech uspořádání státu.¹² V rámci série soudních procesů s údajnou tajnou skupinou „Ergenekon“ byly části vedení armády zpacifikovány¹³ a poníženy.¹⁴ V roce 2013 bylo odsouzeno k dlouhým až doživotním trestům 275 důstojníků včetně bývalého náčelníka generálního štábu İlker Başbuğa. To vše se událo za nebyvalé podpory obyvatelstva, které to mohlo vnímat jako dlouho očekávanou demokratizaci, demilitarizaci a normalizaci civilně-vojenských vztahů v zemi.¹⁵

Neúspěšný vojenský převrat potom poskytl skvělou příležitost dokonat toto dílo. Bezprostřední reakcí Erdoğanova byla rozsáhlá čistka v armádě, což není v takové situaci nijak neobvyklé. Vazba byla uvalena na 7 500 vojáků, včetně 118 generálů a admirálů.¹⁶ Z ozbrojených sil bylo nakonec vyhozeno 40 % všech admirálů a generálů¹⁷ a z politických

¹⁰ PİTEL, Laura, Henry FOY a Chloe CORNISH. Idlib residents put little faith in Russian-Turkish peace deal. In: *Financial Times* [online]. 8. 3. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/83ed1fd2-6131-11ea-b3f3-fe4680ea68b5>

¹¹ EDROOS, Faisal a Ahmad EL AMRAOUI. Why Turkey's military is not what it used to be. In: *Al Jazeera* [online]. 5. 6. 2018 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/turkey-military-180527105359421.html>

¹² ŞAHİN, Hakan. Turkey's Play with Its Military. *Mediterranean Quarterly*. 2018, roč. 29, č. 4, s. 33–37.

¹³ DANĚK, Pavel a Zdeněk KRÍŽ. Politický vliv turecké armády. *Politologická revue* [edo]. 2011, roč. 17, č. 2, s. 48.

¹⁴ SINGH, Chaitram a John HICKMAN. Soldiers as Saviors of the State: The Cases of Turkey and Pakistan Contrasted. *Journal of Third World Studies*. 2013, roč. 30, č. 1.

¹⁵ ŞAHİN, Hakan. *Turkey's Play with Its Military*, s. 36.

¹⁶ KIRBY, Paul. Who's the target of Turkey's purge? In: *BBC News* [online]. 20. 7. 2016 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36835340>

¹⁷ EDROOS, Faisal a Ahmad EL AMRAOUI. *Why Turkey's military is not what it used to be*.

důvodů propuštěno více než 22 000 důstojníků, vojáků a kadetů.¹⁸ Dle tureckých údajů z ledna 2019 mělo být v souvislosti s vojenským převratem k doživotí odsouzeno 58 generálů a 629 vyšších důstojníků.¹⁹ Všechna tato data potvrzují, že turecké zbrojené síly prošly zásadní čistkou, zejména na úrovni generálů, admirálů a vyšších důstojníků.

Důležitou systémovou změnou je podřízení generálního štábu ministerstvu obrany, což umožňuje politické reprezentaci přímo kontrolovat důstojnický sbor.²⁰ V armádě výrazně oslabila vrstva na Západě vzdělaných a prozápadních důstojníků a posílila vrstva konzervativních nacionalistů, kteří mnohem kritičtěji než jejich předchůdci nahlíží na prozápadní směřování země. Výběrová kritéria přijímacích řízení do vojenských akademií upřednostňují kandidáty ze sociálních vrstev, které jsou voličskými baštami strany AKP.²¹ Z vojenského úhlu pohledu je důležité, že v důsledku čistek se do velení na vyšších funkcích dostali mladší a služebně méně zkušení důstojníci.²²

V roce 2019 prodělala turecká armáda další zásadní transformaci, jejíž součástí byla redukce povinné vojenské služby z 12 měsíců na 6 a posílení jejího dobrovolného jádra. Cílem jsou menší, avšak kvalitně vycvičené a vysoce mobilní ozbrojené síly schopné nasazení v širokém spektru operací se schopností projekce moci mimo teritorium Turecka.²³ Turecká armáda má rozsáhlé zkušenosti s prováděním protipovstaleckých operací, zejména proti PKK, ve kterých byly v minulosti používány i vojáci základní prezenční služby. Přesto již několik let jsou aktivní vojenské operace v Sýrii a Iráku prováděny výlučně vojenskými profesionály.²⁴

Dostupná data však nenasvědčují, že by čistky po pokusu o převrat roku 2016 významně omezily bojové možnosti tureckých pozemních sil. Lars Haugom argumentuje tím, že čistky zasáhly především vyšší velení tureckých vojenských složek. Výkony tureckých pozemních sil v operacích po roku 2016 nejsou dle jeho analýzy jednoznačnou katastrofou.²⁵

Schopnosti tureckých sil demonstroval i průběh eskalace v Idlibu (operace *Jarní štít*) na přelomu února a března 2020. Masivní a úspěšné použití speciálních sil, dělostřelecká a desítek dronů domácí výroby zastihlo syrské síly a jejich ruské „poradce a kontraktory“ nepřipravené. Turecké vojenské akce způsobily protivníkovi značné škody. Turecké ministerstvo obrany si nárokuje zničení dvou syrských bojových letadel, osmi vrtulníků,

18 *Thematic Country of Origin Information Report Turkey: Military service* [online]. The Hague: Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2019, s. 5. Dostupné z: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/ambtsberichten/2019/07/11/thematisch-ambtsbericht-dienstplicht-turkije-juli-2019/EN+Tab+Turkije+dienstplicht+4+juli+2019+zonder+vertrouwelijke+bronnen.pdf>

19 *Ibid.*

20 HAUGOM, Lars. An Uncertain Future for the Turkish Armed Forces. In: *The Turkey Analyst* [online]. 26. 9. 2017 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://turkeyanalyst.org/publications/turkey-analyst-articles/item/588-an-uncertain-future-for-the-turkish-armed-forces.html>

21 ŞAHİN, Hakan. *Turkey's Play with Its Military*, s. 46.

22 HAUGOM, Lars. *An Uncertain Future for the Turkish Armed Forces*.

23 Turkey. In: *CIA World Factbook* [online] [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>

24 *Thematic Country of Origin Information Report Turkey: Military service*, s. 13.

25 HAUGOM, Lars. *An Uncertain Future for the Turkish Armed Forces*.

135 tanků, 77 obrněných bojových vozidel a 2 500 vojáků.²⁶ Jakkoli není možné tato čísla ověřit z nezávislých zdrojů, Rusko by s Tureckem nezasedlo za jednací stůl v Moskvě, kdyby se domnívalo, že krize v Idlibu *má pro něj snadné vojenské řešení. V neposlední řadě je zřejmé, že syrských cílů v Idlibu dosud dosaženo nebylo.* Proto je vysoce pravděpodobné, že turecké údaje budou v mezích všeobecné „mlhy nad bojištěm“ řádově správné a schopnosti tureckých pozemních sil by se neměly podceňovat. Pokud Rusko koncem února 2020 sázelo na to, že Turecko blafuje a syrsko-ruské síly nenapadne, velmi se přepočítalo.²⁷

Zatímco operační schopnosti pozemních sil a poměr sil v oblasti nemusí Turecku bránit eskalaci v Idlibu, zásadním problémem je stav turecké protivzdušné obrany. Protiletadlové raketové komplety Turecka, přestože prochází permanentní modernizací, nejsou nejmodernější a turecké autority si toho jsou velmi dobře vědomy. Spojené státy nebyly ochotné Turecku prodat systémy Patriot, a proto Erdoğan hledal jiné možnosti. Mezi lety 2013–2015 byly neúspěšné snahy obstarat si obdobné systémy v Číně.²⁸

Výše uvedený problém je o to akutnější, že v nedobrému stavu je i turecké letectvo, které bylo čistkami zasaženo daleko nejvíce. Lars Haugom v roce 2017 uvádí, že v důsledku čistek klesl poměr pilotů k bojovým letadlům na 0,7, což je hluboce pod číslem 1,5, které je považováno za nezbytné minimum.²⁹ To je velmi alarmující situace, protože turecká protivzdušná obrana byla vždy založena primárně na silném stíhacím letectvu, jak je v NATO obvyklé a protiletadlové raketové systémy země-vzduch sloužily spíše jako jeho doplněk. Pokud byl v roce 2017 výše uvedený poměr 0,7, lze očekávat, že začátkem zlepšování tohoto stavu by mohl být nejdříve rok 2020, s dosažením přijatelného stavu někdy po roce 2022. Letošní vydání *The Military Balance* londýnské IISS však uzavírá, že nedostatek zkušeného personálu pořád negativně ovlivňuje operační efektivitu a úroveň výcviku letectva.³⁰

S nedobrou stavem tureckého letectva úzce souvisí až zoufalá snaha Turecka rychle posílit svoji PVO protiletadlovými raketovými systémy země-vzduch dalekého dosahu. Řešením mají být dodávky ruských S-400 do Turecka, který je považován za velice schopný A2/AD systém.³¹ Politické náklady tohoto obchodu budou diskutovány níže. Vojenské zisky jsou ale zatím nulové. Kontrakt byl podepsán v prosinci 2017, dodávky komponentů

26 AKAR, Hulusi. Bakan Akar: Bahar Kalkanı Harekâtı Planlandiği Şekilde Başarıyla Devam Ediyor. In: *Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı* [online]. 2. 3. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/232020-33761>

27 SPICER, Jonathan a Khalil ASHAWI. President Erdogan's options narrow as Russia presses Syrian crisis to Turkey's doorstep. In: *Reuters* [online]. 27. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-crisis-erdogan-analysis-idUSKCN20L210>

28 KARADENİZ, Tulay a Michael MARTINA. Turkey confirms cancellation of \$3.4 billion missile defence project awarded to China. In: *Reuters* [online]. 18. 11. 2015 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-china-missile-idUSKCN0T61OV20151118>

29 HAUGOM, Lars. *An Uncertain Future for the Turkish Armed Forces*.

30 THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES (IISS). *The Military Balance 2020*. London: Routledge, 2020, s. 153.

31 KASAPÖĞLU, Can. *Turkey's S-400 Dilemma*. Istanbul: The Centre for Economics and Foreign Policy Studies (EDAM), 2017, s. 1–3.

začaly v létě 2019. To ale neznamená, že v dohledné době bude systém uveden do operační způsobilosti.³² Nejde pouze o fyzické dodání všech klíčových komponentů systému, což je podmínka nutná, avšak nikoli dostatečná. Stejně důležité je zajistit výcvik obsluh a integraci tohoto pro Turecko nového zbraňového systému do turecké protivzdušné obrany, což nebude jednoduché. I pokud by Rusko skutečně dodalo v první půlce roku 2020 včas všechny klíčové komponenty, je téměř jisté, že S-400 nebude ještě nejméně několik měsíců bojeschopný. Vzhledem k odlišným strategickým zájmům obou států v Sýrii není možné ani vyloučit, že Rusko pozdrží dodání klíčových komponentů S-400, výcvik obsluh nebo obojí a systém komplet S-400 nebude v dohledné době operačně nasaditelný.

Celkově dostupná data ukazují, že hlavní slabinou současné turecké armády je jednoznačně protivzdušná obrana. Pokud by mělo dojít ke konfrontaci velkého rozsahu za účasti regulérních tureckých sil se Sýřany a jejich *proxies* podporovanými Ruskem v provincii Idlib, případně v celé severní Sýrii, není vůbec jisté, že by Turecko bylo schopné ovládnout vzdušný prostor. Za takové situace by ani převaha tureckých pozemních sil nemusela stačit k udržení nárazníkového pásma Turecka v oblasti. Je zde také varianta kalkulující s vyřazením ruských leteckých kapacit překvapivým úderem na ruská a syrská letiště v Sýrii ať již pomocí speciálních sil a dronů nebo tradičnějšími metodami. I při nejistém úspěchu by tato možnost mohla vést k eskalaci konfliktu s Ruskem, což není v tureckém zájmu.

3 PODPORA OBYVATELSTVA PRO TURECKÉ VOJENSKÉ ANGAŽMÁ V SÝRII

Nálada turecké veřejnosti vůči uprchlíkům ze Sýrie se v minulé dekádě radikálně proměnila. Počáteční vlna jisté podpory a solidarity s trpícími je dle dostupných dat pryč. Přítomnost uprchlíků zesílila sociální problémy v Turecku, které existují bez ohledu na vývoj konfliktu v Sýrii. Ty jsou dále posilovány ekonomickou krizí, do které se Turecko začalo propadat před začátkem globální pandemie na počátku roku 2020. Tento vývoj reflektovaly již místní volby v roce 2019, ve kterých byla použita karta negativních důsledků uprchlické vlny ze Sýrie pro tureckou společnost.³³ V únoru 2020 se 70,5 % Turků domnívalo, že syrští uprchlíci poškozují tureckou ekonomiku, 76,6 %, že by neměli získat

³² GÜMRÜKÇÜ, Tuvan a Can SEZER. Turkey says delivery of second Russian S-400 batch may be delayed - Reuters. In: *Reuters* [online]. 4. 11. 2019 [cit. 17. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-russia-turkey-defense/turkey-says-delivery-of-second-russian-s-400-batch-may-be-delayed-idUSKBN1XE0U1>

³³ YINANÇ, Barçın. The outcome of local elections might unleash anti-Syrian rhetoric. In: *Hürriyet Daily News* [online]. 2. 7. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/opinion/barcin-yinanc/the-outcome-of-local-elections-might-unleash-anti-syrian-rhetoric-144610>; KINIKLIOĞLU, Suat. Syrian refugees in Turkey: changing attitudes and fortunes. *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online]. German Institute for International and Security Affairs, 2020, č. SWP Comment 2020/C 05 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020C05/>

turecké občanství a 60 % dotázaných očekává, že uprchlíci se po válce vrátí domů.³⁴ Dostupná data ale nenásvědčují tomu, že by turecká veřejnost vítala vojenské akce, které by byly komunikovány jako snaha zabránit vzniku další syrské uprchlické vlny do Turecka.

Před zahájením tureckých bojových operací proti syrským silám a jejich ruským „poradcům“ a kontraktorům v Idlibu a okolí pouze 30,7 % procent Turků hodnotilo tureckou vojenskou přítomnost v oblasti jako nutnost, 48,8 % s touto tezí nesouhlasí a 20,5 % na to nemá názor. Data k tomuto průzkumu byla sbírána mezi 15.–21. únorem 2020. Stejný průzkum také uvádí, že se způsobem, jakým Erdoğan vykonává mandát, souhlasí 41,1% obyvatel, zatímco nesouhlasí 51,17 %.³⁵ Jedním z možných vysvětlení může být, že 82 % Turků se nedomnívá, že by měli se Sýřany příliš mnoho společných kulturních charakteristik.³⁶

Po smrti 34 tureckých vojáků po útoku rusko-syrských jednotek v severozápadní Sýrii se veřejné mínění poněkud změnilo. Z průzkumu provedeného 29. února a 1. března vyplývá, že přes 65 % Turků si přeje, aby operace v Sýrii pokračovaly, jelikož nestabilita přicházející ze Sýrie je existenční hrozbou pro Turecko (63 %) a vytvoření kurdského „teroristického státu“ by ohrozilo integritu Turecké republiky (60 %).³⁷ Strach z kurdského ohrožení turecké národní jednoty je stálíci ležící v samotném srdci tureckého národního povědomí, a již nás nemůže překvapit.³⁸ Přibližně dvojnásobný nárůst v podpoře pro operaci v Sýrii je sice dramatický, ale pochopitelný: po smrti vojáků je přirozenou reakcí společnosti „semknout se kolem vlajky“. Až se trauma ze ztráty na životech vytratí z kolektivního povědomí, lze očekávat, že turecké obyvatelstvo začnou trápit opět jiné problémy a podpora pro vojenský avanturismus záhy klesne na přibližně původní čísla. To lze vidět již na dalším průzkumu provedeném v dubnu 2020, v němž 28,7 % respondentů uvádí syrskou občanskou válku jako naléhavý problém turecké zahraniční politiky. Je to nárůst oproti 26 % v roce 2019, nikoli ale tak výrazný ve světle této podstatné eskalace.³⁹

Z toho lze vyvodit, že válka v Sýrii je „tureckou věcí“ pouze to té míry, do jaké se bezprostředně svými důsledky týká Turecka. Jakoukoli vyšší motivaci pro dlouhodobé angažmá v Sýrii turecká společnost postrádá. Taková konstelace ale není příliš příznivá pro to, aby Erdoğan zvyšoval svoje sázky v tomto konfliktu.

³⁴ Türkiye'nin Nabız - Ayın 5 Rakamı / Şubat 2020. In: *MetroPoll Stratejik ve Sosyal Araştırmalar* [online]. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://www.metropoll.com.tr/arastirmalar/sosyal-arastirma-12/1839>

³⁵ Only 31 percent of Turks approve of Turkish military's presence in Idlib. In: *Duvar English* [online]. 5. 3. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.duvarenglish.com/politics/2020/03/05/31-percent-of-turks-approve-of-turkish-militarys-presence-in-idlib/>

³⁶ KINIKLIOĞLU, Suat. *Syrian refugees in Turkey*.

³⁷ A & G ARAŞTIRMA. Adil Gür İdlib anketiyle bomba gibi düştü! Şehit verilmesinden kim sorumlu. In: *İnternet Haber* [online]. 2. 3. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.internethaber.com/adil-gur-idlib-anketiyle-bomba-gibi-dustu-sehit-verilmesinden-kim-sorumlu-foto-galerisi-2085738.htm>

³⁸ POULTON, Hugh. *Top Hat, Grey Wolf, and Crescent: Turkish Nationalism and the Turkish Republic*. Washington Square, N.Y.: New York University Press, 1997, s. 246–251.

³⁹ AYDIN, Mustafa. Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması, 17 Haziran 2020. In: *Kadir Has Üniversitesi* [online]. 17. 6. 2020 [cit. 30. 06. 2020]. Dostupné z: https://www.khas.edu.tr/sites/khas.edu.tr/files/inline-files/DPA2020_BASIN%5B1%5D.pdf

4 VZTAHY TURECKA SE SPOJENCI

Na první pohled by se mohlo zdát, že vzhledem k tureckému členství v NATO od roku 1952 se může Turecko opřít o dostatečnou spojeneckou podporu. Při bližším pohledu ale zjistíme, že členství v NATO příliš nepřispívá turecké schopnosti k vojenskému řešení krize v Idlibu. Příčiny jsou v zásadě dvě. První je charakter NATO jako organizace kolektivní obrany, která nijak nepokrývá případný útok na turecké síly v severní Sýrii. Jedná se o konstantu, která je tvůrcům turecké zahraniční politiky známa. Druhou příčinou malé relevance NATO pro posazení tureckých zájmů v severní Sýrii je ale aktivní Erdoğanova politika posledních let, která velmi intenzivně a velmi úspěšně pracuje na destrukci bezpečnostních vztahů s tureckými spojenci, zejména však s USA.⁴⁰

Percepce Turecka jako spolehlivého člena NATO se zásadně změnila po reakci Erdoğan na pokus o vojenský puč roku 2016. Západ pokus o vojenský převrat odsoudil. Erdoğanova vnitřní politika se ale mezi členy NATO nesetkala s příliš velkým pochopením, neboť je chápána jako ohrožení demokracie v Turecku.⁴¹ Aktuální vývoj potvrzuje tezi, že Erdoğan otevřeně buduje v Turecku režim osobní moci, který se postupně rozchází s kemalistickým sekulárním dědictvím a prozápadní zahraničně-politickou orientací.⁴² V rámci rozsáhlé čistky v turecké společnosti zdůvodněné vojenským pučem bylo propuštěno více než 130 000 zaměstnanců veřejné správy, uvězněno více než 80 000 lidí a činnost muselo ukončit více než 1 500 nevládních organizací.⁴³ Tím ale výčet sporných témat nekončí.

Turecké rozhodnutí nakoupit ruské systémy S-400 vyvolalo mezi členy NATO rozčarování. Generální tajemník Stoltenberg sice vystoupil velmi vstřícně vůči Turecku a uvedl, že na turecké participaci v integrovaném systému protivzdušné obrany nic nemění, ale spoň tedy pokud nebude chtít Turecko do systému zapojit ruský S-400.⁴⁴ Jeho pozici ale rozhodně nelze interpretovat jako souhlas s tureckou politikou.

Po zahájení turecké ofenzívy proti kurdským silám v severní Sýrii v říjnu 2019 některé členské státy NATO kritizovaly tureckou kampaň. Evropská unie ji neváhala označit za

⁴⁰ DALAY, Galip a E. Fuat KEYMAN. *Turkish-U.S. Strategic Decoupling Through the Prism of Syria* [online]. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/opinions/turkish-u-s-strategic-decoupling-through-the-prism-of-syria/>

⁴¹ SLOAT, Amanda. *The West's Turkey Conundrum* [online]. Washington, D.C: Brookings - Robert Bosch Foundation, 2018. Dostupné z: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2018/02/fp_20180212_west_turkey_conundrum.pdf

⁴² DANFORTH, Nick. *The Outlook for Turkish Democracy: 2023 and Beyond* [online]. Washington, D.C: The Washington Institute of Near East Policy, 2020. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyNote77-Danforth.pdf>

⁴³ Turkey 2018 Human Rights Report. In: *United States Department of State* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/03/TURKEY-2018-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf>

⁴⁴ WADHAMS, Nick. NATO Chief Says Turkey Remains Important Ally Despite S-400 Deal. In: *Bloomberg* [online]. 18. 7. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-18/nato-chief-says-turkey-remains-important-ally-despite-s-400-deal>

operaci, která přímo ohrožuje bezpečnost v regionu.⁴⁵ Někteří členové NATO v reakci na tento krok uvalili embargo na dovoz zbraní do Turecka. Jde zejména o Itálii, Francii a Německo.⁴⁶ Itálie na podzim 2019 stáhla svoje síly z ochrany vzdušného prostoru jižního Turecka a pokračuje pouze nasazení sil Španělska.⁴⁷

Zdrojem vnímání Turecka jako problémového spojence ze stran členů NATO je jeho politika v migrační krizi. V roce 2016 bylo mezi Evropskou unií a Tureckem s velmi významným přispěním německé diplomacie dohodnuto, že Turecko se postará o uprchlíky na svém teritoriu, nebude je pouštět dále do Evropy a výměnou obdrží na pokrytí jich potřeb finanční kompenzaci 6 mld. euro.⁴⁸ Tureckou pozici v NATO rozhodně neposílilo, že Erdoğan se rozhodl na pozadí eskalace krize v Sýrii použít téma uprchlíků jako nástroj nátlaku na EU, a tedy i na NATO. Zejména eskalace latentního napětí s Řeckem, jež má historické kořeny a není způsobeno Erdoğanovou politikou, naplňování cílů turecké zahraniční politiky rozhodně nepomáhá. Řecko v NATO může vetovat jakýkoli návrh na poskytnutí pomoci Turecku a také tak čini.⁴⁹

Po eskalaci konfliktu v provincii Idlib požadoval Erdoğan od NATO, Evropské unie a Spojených států konkrétní podporu v podobě vyhlášení bezletové zóny nad oblastí.⁵⁰ Takovou podporu ale Turecko nezískalo. Severoatlantická aliance pouze odsoudila útok na turecké

⁴⁵ North East Syria: Council adopts conclusions. In: *European Council / Council of the European Union* [online]. 14. 10. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/10/14/council-conclusions-on-north-east-syria/>

⁴⁶ Foreign Affairs Council, 14 October 2019. In: *European Council / Council of the European Union* [online]. 14. 10. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2019/10/14/>; EMMOTT, Robin. EU Governments Limit Arms Sales to Turkey but Avoid Embargo. *Reuters* [online]. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-eu-france-idUSKBN1WTOM4>

⁴⁷ BELKIN, Paul. NATO: Key Issues Following the 2019 Leaders' Meeting. In: *Congressional Research Service* [online]. 2019. Dostupné z: <https://fas.org/srg/crs/row/R46066.pdf>; Patriots at Incirlik Base can remain for 6 months more in 2020, Spanish defense minister says. In: *Daily Sabah* [online]. 25. 10. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.dailysabah.com/defense/2019/10/25/patriots-at-incirlik-base-can-remain-for-6-months-more-in-2020-spanish-defense-minister-says> the Spanish...
 “,“container-title”:“Daily Sabah”,“language”:“en”,“note”:“source: www.dailysabah.com\nsection: Business”,“title”:“Patriots at Incirlik Base can remain for 6 months more in 2020, Spanish defense minister says”,“URL”:“https://www.dailysabah.com/defense/2019/10/25/patriots-at-incirlik-base-can-remain-for-6-months-more-in-2020-spanish-defense-minister-says”,“accessed”:“{,“date-parts”:“[2020,4,16]”,“issued”:“{,“date-parts”:“[2019,10,25]”}}”,“schema”:“https://github.com/citation-style-language/schema/raw/master/csl-citation.json”}

⁴⁸ EU-Turkey statement, 18 March 2016. In: *European Council / Council of the European Union* [online]. 18. 3. 2016 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>; The EU Facility for Refugees in Turkey. In: *European Commission* [online]. 6. 12. 2016 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/migration_en

⁴⁹ Idlib: Greece veto of NATO statement [online]. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://europediplomatic.com/2020/02/29/idlib-greece-veto-of-nato-statement/>

⁵⁰ THEUSSEN, Amelie a Dominika KUNERTOVA. Why Turkey can't expect military support from NATO over attacks in Syria. In: *The Conversation* [online]. 6. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://theconversation.com/why-turkey-cant-expect-military-support-from-nato-over-attacks-in-syria-132838>

síly, vyjádřila plnou solidaritu s Tureckem bez stanovení konkrétních opatření a vyhověla Turecku v případě konzultací dané situace na základě článku 4 Washingtonské smlouvy.⁵¹

Ačkoli se Erdoğanovo Turecko v mnohém rozchází se svými západními spojenci a NATO, očekávat faktické, natož formální vystoupení Turecka z aliance zůstává i po desetiletích nenaplněnou věštbou. Regionální dynamika a povaha stávajícího tureckého režimu znamenají částečný odklon od shody v krátkodobých zájmech Turecka a zbytku NATO. Na druhé straně, zatím nenastal rozchod ve strategických a dlouhodobých zájmech. To lze pozorovat na příkladu snad největší roztržky mezi Tureckem a jeho aliančními spojenci, na tureckém rozhodnutí o koupi ruských systémů S-400. V květnu 2019 Erdoğan, znám svým nevybíravým slovníkem vůči svým západním partnerům, prohlásil, že nákupem systémů Ankara v žádném případě nehledá „alternativu“ ke svému spolenectví se Západem.⁵² K aktivaci nakoupených systémů S-400 mělo dojít v dubnu 2020, z důvodu probíhající pandemie však Turecko koncem měsíce oznámilo, že se nasazení odkládá. To sice neznamená úplné upuštění od plánů, přesto to ale může dát Turecku a jeho západním partnerům čas pro urovnání sporu, zejména se Spojenými státy americkými.⁵³

Nesmíme opomenout ani bilaterální turecko-americké vztahy, které se za poslední léta výrazně zhoršily. Z úhlu pohledu Erdoğanova Turecka je problematické, že Spojené státy podpořily svržení protureckých sunitských islamistů v Egyptě a napomohly svrhnout Kaddáfího režim v Libyi, se kterým Turecko udržovalo intenzivní hospodářské styky. Vztahy se Spojenými státy zhoršovalo i obviňování bývalého Erdoğanova souputníka, islamistického klerika Fethullaha Gülena ze zosnování převratu, aniž by Erdoğanův režim byl schopný je podložit hodnověrnými důkazy.⁵⁴ Než se dal do pohybu proces stahování ze Sýrie ve druhé polovině Trumpovy administrativy, Spojené státy podporovaly Sýrské demokratické síly jako svého strategického spojence v boji proti *Daiš* a v zadržování vlivu

51 Press point by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the North Atlantic Council meeting at Turkey's request for Article 4 consultations on the situation in Syria. In: *NATO* [online]. 28. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_173931.htm“container-title”:“NATO”,“language”:“en”,“note”:“source: www.nato.int”,“title”:“Press point by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the North Atlantic Council meeting at Turkey's request for Article 4 consultations on the situation in Syria”,“URL”:“http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_173931.htm”,“accessed”:“{„date-parts“:[„2020“,4,16]}”,“issued”:“{„date-parts“:[„2020“,2,28]}”}”,“schema”:“https://github.com/citation-style-language/schema/raw/master/csl-citation.json”}; Statement by the Secretary General after Article 4 consultations. In: *NATO* [online]. 28. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_173939.htmfollowing a request by Turkey to hold consultations under Article 4 of NATO's founding Washington Treaty on the situation in Syria.”,“container-title”:“NATO”,“language”:“en”,“note”:“source: www.nato.int”,“title”:“Statement by the Secretary General after Article 4 consultations”,“URL”:“http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_173939.htm”,“accessed”:“{„date-parts“:[„2020“,4,16]}”,“issued”:“{„date-parts“:[„2020“,2,28]}”}”,“schema”:“https://github.com/citation-style-language/schema/raw/master/csl-citation.json”}

52 BALCI, Ali. A Three-level Analysis of Turkey's Crisis with the U.S.-led Order. *Insight Turkey* [online]. 2019, roč. 21, č. 4, s. 21–22 [cit. 09. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.insightturkey.com/commentary/a-three-level-analysis-of-turkeys-crisis-with-the-us-led-order>

53 CUPOLO, Diego. Delayed S-400 Activation could offer chance for Turkey-US ties to warm. In: *Al-Monitor* [online]. 21. 4. 2020 [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/04/s-400-delay-us-turkey-window-opportunity.html>

54 ERDEM, Bora. US-Turkey Relations in the Light of Turkey's Freedom of Press. *Global Media Journal*. 2018, roč. 16, č. 30.

Ruska a Íránu. Tuto politiku započala Obamova administrativa a dlouhou dobu v ní nepolevovala ani administrativa Donalda Trumpa. Významnou částí Syrských demokratických sil jsou kurdské milice, jež Turecko vnímá, zejména pro propojení se Stranou kurdských pracujících (PKK), jako zásadní hrozbu pro svou integritu.⁵⁵ Jelikož kurdská otázka je citlivá nejenom pro politické elity, ale i veřejnost, není divu, že antiamerické sentimenty byly v posledních letech na historickém maximu. Spojené státy jsou dnes dle průzkumů veřejného mínění vnímány jako největší hrozba pro Turecko.⁵⁶

Zhoršení vztahů se projevilo i v tom, že byla započata debata o redukci americké vojenské přítomnosti na základně v Incirliku.⁵⁷ Na tureckou ofenzivu proti kurdským silám v severní Sýrii z října 2019 reagovala Trumpova administrativa vyhlášením sankcí na některé členy turecké vlády.⁵⁸ V tu dobu byly vzájemné vztahy již poškozeny kauzou S-400, která nakonec vedla k vyřazení Turecka z programu F-35, v jehož rámci mělo Turecko získat 100 kusů a mělo se i podílet na jeho produkci.⁵⁹ Trumpova administrativa, která slíbila voličům snížit americké angažmá ve světě, není příliš ochotná Turecku v Sýrii jakkoli pomáhat a hlouběji zabředat do konfliktu, který je z hlediska životních amerických národních zájmů nevýznamný.⁶⁰

Disharmonii v zájmech spojenců v Sýrii lze shrnout následovně: Ankara vnímá kurdské milice jako největší hrozbu, Asada jako hrozbu sekundární a *Daiš* jako terciární. Washington považuje za největší hrozbu *Daiš*, pak Írán a až na vzdáleném posledním místě Asada.⁶¹

⁵⁵ OĞUZLU, H. Tarık. Turkish Foreign Policy in a Changing World Order. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace* [online]. 2018, s. 135 [cit. 13. 04. 2020]. Dostupné z: <http://dergipark.org.tr/en/download/article-file/920715>

⁵⁶ AYDIN, Mustafa. *Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması*, 17 Haziran 2020.

⁵⁷ LUBOLD, Gordon, Felicia SCHWARTZ a Nancy A. YOUSSEF. U.S. Pares Back Use of Turkish Base Amid Strains With Ankara. In: *Wall Street Journal* [online]. 11. 3. 2018 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/u-s-pares-back-use-of-turkish-base-amid-strains-with-ankara-1520766121>

⁵⁸ TRUMP, Donald J. Executive Order on Blocking Property and Suspending Entry of Certain Persons Contributing to the Situation in Syria. In: *The White House* [online]. 14. 10. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-blocking-property-suspending-entry-certain-persons-contributing-situation-syria/> "plainCitation": "TRUMP, Donald J. Executive Order on Blocking Property and Suspending Entry of Certain Persons Contributing to the Situation in Syria. In: The White House [online]. 14. 10. 2019 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-blocking-property-suspending-entry-certain-persons-contributing-situation-syria/> "noteIndex": 58, "citationItems": [{"id": 1528, "uris": ["http://zotero.org/users/4884900/items/VP8948DZ"], "uri": ["http://zotero.org/users/4884900/items/VP8948DZ"], "itemData": {"id": 1528, "type": "webpage", "abstract": "By the authority vested in me as President by the Constitution and the laws of the United States of America, including the International Emergency Economic Powers Act (50 U.S.C. 1701 et seq."}]

⁵⁹ Multilateral (06-1231) - Memorandum of Understanding Concerning the Production, Sustainment, and Follow-On Development of the Joint Strike Fighter. In: *United States Department of State* [online]. 31. 12. 2006 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.state.gov/06-1231>

⁶⁰ COOK, Steven A. The War in Syria Is Turkey's Problem, Not America's. In: *Foreign Policy* [online]. 3. 6. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2020/03/06/syria-turkey-us-problem-idlib-crisis/>

⁶¹ ÇAĞAPTAY, Soner. *Erdogan's Empire: Turkey and the politics of the Middle East*. London: I.B. Tauris, 2019, s. 131.

Zejména po roce 2016 Turecko sleduje politiku „více azimutů“ charakterizovanou Erdoğanovým heslem „svět je větší než pětka“ (má na mysli pět jaderných mocností).⁶² Součástí této politiky se po roce 2016 stalo sblížení s Ruskem (vzhledem k odkazu na jaderné mocnosti poněkud paradoxně), přestože v Sýrii patří Rusko mezi strategické opo- nenty Turecka a Sovětský svaz v minulosti učinil mnohé pro podporu PKK. Rusko réto- ricky podpořilo Erdoğanovu vnitřní politiku po neúspěšném puči roku 2016⁶³ a zejména v kontrastu s vládním odsouzením puče ze strany Obamovy administrativy začalo Turec- ko vnímat Rusko jako spolehlivého partnera, který tureckým problémům rozumí.⁶⁴ Ve spolupráci s Ruskem je budována jaderná elektrárna v Akkuyu za 20 mld. USD, plynovod TurkStream a Turecko si obstaralo ruský systém protivzdušné obrany S-400 v ceně kolem 2,5 mld. USD.⁶⁵ Z hlediska Ruska se nepochybně jednalo o diplomatický úspěch, protože se podařilo vrazit hlouběji klín mezi Turecko a jeho tradiční spojence. Rusko tento krok ani nic nestál. Za výše uvedené zboží musí Turecko tak jako tak zaplatit. O dosažení rusko- tureckého strategického partnerství ale nemůže být ani řeči, protože jejich odlišné zá- jmy v Sýrii, Libyi, Íránu a na Balkáně k němu nevytváří příliš velký prostor.⁶⁶ Erdoğanovi je, zdá se, souzeno naplňovat staré turecké přísloví, že „Turek nemá jiného přítele než sebe sama“.⁶⁷ Velmi úspěšně se zbavuje tureckých spojenců, aniž by získal spojence nové. Vr- cholem tohoto paradoxu je, že je na západních státech ekonomicky závislý. V roce 2019 se mezi deseti nejvýznamnějšími státy pro turecký export nacházely pouze tři nezápadní země: Irák na 3. místě (9 mld. USD tureckého exportu), na 9. místě Izrael (4,4. mld. USD)

⁶² ARAL, Berdal. „The World is Bigger than Five”: A Salutory Manifesto of Turkey’s New International Outlook. *Insight Turkey* [online]. 2019, roč. 21, č. 4 [cit. 09. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.insightturkey.com/article/the-world-is-bigger-than-five-a-salutory-manifesto-of-turkeys-new-international-outlook> Erdoğan’s charisma and his powerful sense of mission to carry the ‘periphery’ into the center as well as Turkey’s ascendancy to a rising power that has prompted it to advocate multipolarity in the international system. This article argues that the motto “the world is bigger than five” has a number of connotations: a strong support for a just and peaceful international order; a plea against permanent membership and the accompanying veto mechanism; a call for reforming the UN to render the UNSC more representative, transparent and accountable; and an outcry against imperialistic interventions.”; „container-title”: „Insight Turkey”, „ISSN”: „1302177X, 25647717”, „issue”: „4”, „journalAbbreviation”: „IT”, „language”: „en”, „source”: „DOI.org (Crossref

⁶³ Turkey thanks Putin for unconditional support over coup attempt - Turkey News. In: *Hürriyet Daily News* [online]. 25. 7. 2016 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-thanks-putin-for-unconditional-support-over-coup-attempt---102062>

⁶⁴ AKTÜRK, Şener. Relations between Russia and Turkey Before, During, and After the Failed Coup of 2016. *Insight Turkey* [online]. 2019, roč. 21, č. 4, s. 105 [cit. 09. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.insightturkey.com/article/relations-between-russia-and-turkey-before-during-and-after-the-failed-coup-of-2016>

⁶⁵ MEYER, Henry a Firat KOZOK. Putin Swallows Irritation at Erdogan as Syria Strains Ties - Bloomberg. In: *Bloomberg* [online]. 6. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-02-06/putin-swallows-irritation-at-erdogan-as-syria-clash-strains-ties>

⁶⁶ TOL, Gönül a Ömer TAŞPINAR. Turkey’s Russian Roulette. In: MEZRAN, Karim a Arturo VARVELLI, eds. *The MENA Region: A Great Power Competition* [online]. Milano: ISPI and Atlantic Council, 2019, s. 121–123 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.ledizioni.it/download/25762/>

⁶⁷ ILYAS, Ahmet a Murat SILINIR. Strategic Role of Nationalism in Nation-State Building Process: Comparative Historical and Instrumental Analysis of Italy, Germany and Turkey in the Context of Nationalism. *European Journal of Social Sciences*. 2016, roč. 51, č. 4, s. 262.

a na 10. místě Rusko (3,9 mld. USD). Do Ruska šlo pouze 2,3 % tureckého exportu, což z něj rozhodně nečiní klíčové exportní teritorium pro turecké hospodářství.⁶⁸

ZÁVĚR

Erdoğan se svojí zahraniční politikou vmanévroval v Sýrii do strategické slepé uličky a turecká strategická pozice v Sýrii není příliš příznivá. Turecko nemá spojence, kteří by jej v této kauze podpořili. Rozsáhlejší operace v Sýrii a zatlačení na Damašek by narazilo na odpor jak Ruska, tak Západu.⁶⁹ Obyvatelstvo není příznivě nakloněno dalšímu tureckému angažmá. Ozbrojené síly Turecka se vyrovnávají s čistkami a reformou a jeho protivzdušná obrana má daleko do optimální kondice. Otevřená eskalace se syrskými a ruskými silami by mohla být pro Turecko poměrně nebezpečná jak vojensky, tak politicky.

Na straně druhé ale musíme vzít v potaz, že Turecko má v Sýrii ve srovnání s Ruskem velmi podstatnou výhodu, kterou je geografie. Pokud by se rozhodlo eskalovat, může Rusku velmi významně ztížit přístup do regionu a zkomplikovat logistikou podporu ruských a syrských sil. Dokud Turecko nenapadne ruské teritorium a není žádný vojenský ani politický důvod, proč by tak mělo činit, bude pro Rusko velmi komplikované rozhodnout se pro přímý vojenský útok proti Turecku. Pokud totiž Rusko napadne turecké síly a vojenské základny na území Turecka, riskuje velmi významně, že se otevře debata o aktivaci článku 5 Washingtonské smlouvy. Ano, Rusko má jaderné zbraně a může jimi hrozit. Není ale jediným aktérem v syrské hře, který je jadernou mocností. Dále je třeba vzít v potaz, že pokud bude Putinovo Rusko příliš mařit sledování tureckých bezpečnostních zájmů v Sýrii, může to zhatit dosažení mnohem lákavějšího ruského strategického cíle, totiž dokončit odklon Turecka od Spojených států a Západu obecně.⁷⁰ Přesto není Erdoğanova pozice, do které se sám vmanévroval, záviděníhodná. Chybný krok by jej mohl stát vše, co se mu za minulé dekady podařilo při změnách v turecké společnosti dosáhnout.

Z těchto důvodů lze uzavřít, že Turecko na válku v Sýrii není připraveno a kalkulace ve prospěch rozpoutání otevřeného vojenského konfliktu by byla ze všech úhlů iracionální. Jestli se prezident Erdoğan bude chovat racionálně, nelze v dohledné době očekávat válku mezi Tureckem a Asadovou Sýrií, alespoň dokud nedojde k vývoji, který by zásadně změnil kalkulace aktérů.

⁶⁸ WORKMAN, Daniel. Turkey's Top Trading Partners. In: *World's Top Exports* [online]. 1. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <http://www.worldstopexports.com/turkeys-top-import-partners/>

⁶⁹ HALE, William. Turkey, America, Russia and the Syrian Civil War. *Insight Turkey* [online]. 2019, roč. 21, č. 4, s. 38 [cit. 09. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.insightturkey.com/commentary/turkey-the-us-russia-and-the-syrian-civil-war>

⁷⁰ ÇAĞAPTAY, Soner. Turkey's Options for Pressuring Russia in Idlib Are Limited. In: *The Washington Institute* [online]. 11. 2. 2020 [cit. 16. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/turkeys-options-for-pressuring-russia-in-idlib-are-limited>

Tento článek byl vypracován v rámci řešení grantového projektu „Metodika predikce, včasného varování a prevence hrozeb plynoucích z regionálních ozbrojených konfliktů pro vnitřní bezpečnost ČR“ (VI20172020094, Ministerstvo vnitra České republiky).

Autoři:

Mgr. et Mgr. Vladimír Bízik, narozen 1989. Vystudoval magisterský obor Právo a právní věda na Právnické fakultě (2012) a magisterský obor Mezinárodní vztahy na Fakultě sociálních studií (2016) Masarykovy univerzity v Brně. Také studoval na Marmara University a Bilgi University v tureckém Istanbulu; a na kyperské University of Nicosia. Pracoval na Mezinárodním politologickém institutu Masarykovy univerzity a v neziskových organizacích Liga lidských práv a Think-tank Evropské hodnoty. Nyní působí na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity jako doktorand v oboru Mezinárodní vztahy a evropská politika. Zabývá se problematikou pacifikace státních společností, teoriemi mezinárodních vztahů a zeměmi Blízkého východu.

prof. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D., narozen 1972. Vystudoval politologii a historii na FF MU. V letech 2010 a 2011 byl členem odborného týmu ministra obrany pro zpracování Bílé knihy o obraně České republiky 2011. V současnosti působí jako vedoucí Katedry mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Specializuje se na dějiny mezinárodních vztahů, mezinárodní bezpečnostní organizace, bezpečnostní politiku Německa a České republiky, civilní řízení a demokratickou kontrolu armády a na historii válečných konfliktů. Je autorem a spoluautorem řady monografií a článků na tato a příbuzná témata.

Jak citovat: BÍZIK, Vladimír, and Zdeněk KŘÍŽ. Je Turecko připraveno na válku se Sýrií? *Vojenské rozhledy*. 2020, 29 (3), 057-071. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz